

מַעֲשֵׂה בְּרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבֵּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבֵּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבֵּי
 עֲקִיבָא וְרַבֵּי טַרְפוֹן שֶׁהָיוּ מְסַבִּין בְּבֵנֵי בְּרַק, וְהָיוּ מְסַפְּרִים
 בִּיְצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ
 לָהֶם, רַבּוֹתֵינוּ, הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית.

①

Maggidim have a beautiful interpretation to this paragraph. They say this refers to the *Pesah* that preceded the outbreak of the insurrection on the part of Bar Kokhba against Rome. "They would talk of *Yeziat Mizrayim*," but it was not only the story of the past, what happened to Pharaoh and us so many thousand years ago; it was the story of the present and what was going to happen tomorrow. The study of the Exodus was supposed to guide them in their revolt. "They would talk of *Yeziat Mizrayim* all the night." It was a long night, and the Bar Kokhba revolt was planned at that *Seder* night. They studied *Yeziat Mizrayim* not only as an event of the past, but also as a clue and a key to the future.

②

These great rabbis did not belong to the same generation. Rabbi Akiva was much younger than Rabbi Tarfon, and Rabbi Eleazar ben Azariah was younger than Rabbi Akiva. The passage tells us how the Sages of Israel were concerned with just one problem: how to transmit the Torah from generation to generation. They were a community of old and young scholars, but they were all united. They knew that the story of the Exodus is the great story of the Torah. They spoke of the Exodus "the whole night" – not only the night of Passover, but also the great night of the *Galut*, of Jewish exile. It was a very long night during which they had to face Roman detectives, investigators, and executioners.

RAV
SOLDBEICHNIK

It was not only these five named Sages who participated in this dialogue. After Rabbi Akiva was executed, after Rabbi Eleazar and Rabbi Joshua died, another generation assumed leadership. They kept on teaching and preaching and propagating Torah, without any interruption, in spite of all opposition and religious persecution and torture.

The tale of the rabbis in Bene-Berak was not just an isolated historical event, but rather a perennial drama that has been enacted since antiquity hundreds, indeed thousands, of times. The people who acted out this drama with tears and blood were not five or ten scholars, but countless individuals in each generation, anonymous fathers, unknown mothers, forgotten teachers, nursemaids, servants, lonely souls, and tragic people. All of them were involved in one task, dedicated to one goal: "They were talking of *Yeziat Mizrayim* all night."

This is the central story of our destiny. We have survived; we are now building the Land of Israel. The key to the riddle of how we survived, the solution to this enigma of how we are able to read the Haggadah for thousands of years, lies with the teachers and parents who told the story of the Exodus throughout the whole night, throughout their lifespan. We mention here only one day, one generation, but it continued generation after generation. We are continuing it now, too. While waiting impatiently for daybreak, we shall continue to narrate the story of the Exodus, the tale of all tales, the *sipur* which never becomes obsolete, which is always replete with fervor, always powerful and fascinating.

(Kol ha-Rav)

AVROM SILVER JCA
 16-4-19 11 NISAN 5779
 R. GOLD

3

באש, ולא נבכה זו!
תשובת רבי עקיבא:

אמר להן: "לכה (דוקא משום כך) אני מצחק!"^[1] שאני למד מכאן קל וחומר: ומה אם לעוברי רצוננו, הקב"ה עושה כן שמניחם לישב בשלוח, לעושי רצוננו על אצת פמה וכמה שעתיד הקב"ה לשלם להם שכר טוב!"^[2]

מעשה שני ברבי עקיבא וחכמים^[3]:

שוב אירע פעם אצת לאחר החורבן, שארבעת החכמים הנוכרים היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים וראו את בית המקדש בחורבנו, קרעו את בגדיהם^[4]. כיון שהגיעו סמוך להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, והתחילו הן (שלשת החכמים הראשונים) בוכין, ואילו רבי עקיבא היה מצחק (מחייך). אמרו לו השלשה לרבי עקיבא: "מפני מה אתה מצחק?" אמר להם רבי עקיבא: "מפני מה אתם בוכים?" אמרו לו השלשה: "מקום המקדש שפתוב בו (עליו); ויהי הקרב יומת' (במדרב א, נא)^[5], ועכשיו אנו רואים ששועלים הלכו בו, ולא נבכה זו!"^[6]
תשובת רבי עקיבא:

אמר להן רבי עקיבא: "לכה (דוקא משום כך) אני מצחק, דכתיב

(ישעיה ח, ב): 'ואעידה לי עדים נאמנים: את אוריה הפהן, ואת זכריהו' [ו] כן זכריהו, ויש לתמוה: וכי מה ענין אוריה אצל זכריה - איך אתה מוצא את שני הנביאים הללו מעידים על דבר אחר? הלא אוריה היה במקדש הראשון^[7], וזכריה בן ברכיה נתנבא במקדש שני (ראה זכריה א, א) אלא כך הוא פירוש הפסוק הזה: תלה הפתוב את נבואתו של זכריה, בנבואתו של אוריה, לומר, שכשם שנתקיימה נבואת הפורענות שאמר אוריה, כך עתידה להתקיים אף נבואת הנחמה של זכריה^[8]. באוריה פתיב (מיכה ג, יב): 'לכן בגללכם ציון שדה תחרש [וגו']'. וירושלם עיין (תילי חרבות) תהנה, וחר הבית לבמות יער'^[9]; ואילו בזכריה פתיב (זכריה ח, ד): "עד ישובו זקנים וזקנות ברחבות ירושלם, ואיש משענתו בידו מרב ימים. ורחבות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים ברחבתי". רבי עקיבא מסיים את דבריו: עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה, הייתי מתניירא שלא התקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שכבר נתקיימה נבואתו של אוריה, וירושלים וחר הבית שוממים לגמרי, בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת!"^[10]

תגובת שלשת התנאים האחרים:

בלשון הזה אמרו לו: "עקיבא, ניסתמנו, עקיבא ניסתמנו!"^[11]

ג זר' עקיבא היה יושב ודורש
והצבור מתנמנם בקש לעוררן,
אמר מה ראתה אסתר שתמלך על
שבע ועשרים ומאה מדינה אלא
תבא אסתר שהיתה בת בתה של
שרה שחיתה ק' וכ' וז' ותמלך
על ק' וכ' וז' מדינות.

4

עד היכן הוא אומר? בית שמאי אומרים: עד "אם הבגים שמחה"; ובית הלל אומרים: עד "חלמיש למעינו-מים". וחותם בגאולה. רבי טרפון אומר: "אשר גאלנו וגאל את

MISHNA YOMA

6

אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל! לפני מי אתם מטהרין? מי מטהר אתכם? אביכם שבשמים, שנאמר (יחזקאל לו, כה): "וירקתי עליכם מים טהורים וטהרתם"; ואומר (ירמיה יז, ג): "מקוה ישראל ה'", מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל.

אבותינו ממצרים, ולא היה חותם. רבי עקיבא אומר: "כן ה' אלהינו ואלהי אבותינו, וגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבגין עירך וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים" כו', עד "ברוך אתה ה' גאל ישראל".

HAGADA OF R. ASHER WEISS

מכאן עד ר"ג אומר כתב בזבח פסח להאברנאל שהוא המשך מאמר רע"ק

10 BAVA METZIA 62a

מבעי ליה לכדתניא שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים אם שותין שניהם מתים ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב דרש בן פטורא מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד מהם במיתתו של חברו עד שבאר ר' עקיבא ולימד וחי אחיך *עמך חייד קודמים לחיי חברך*

HAGADA 7

רבי עקיבא אומר, מניין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של חמש מכות. שנאמר, ישלח גם חרון אפו עברה וועם וצרה משלחת מלאכי רעים (תהלים עח, מט). חרון אפו אחת. עברה שתיים. וועם שלש. וצרה ארבע. משלחת מלאכי רעים חמש. אמור מעתה, במצרים לקו חמשים מכות ועל הים לקו חמשים ומאתים מכות:

מכאן עד ר"ג אומר כתב בזבח פסח להאברנאל שהוא המשך מאמר רע"ק

כמה מעלות טובות למקום עלינו:

- אלו הוציאנו ממצרים, ולא עשה בהם שפטים, דינו:
- אלו עשה בהם שפטים, ולא עשה באלהיהם, דינו:
- אלו עשה באלהיהם, ולא הרג את בכוריהם, דינו:
- אלו הרג את בכוריהם, ולא נתן לנו את ממונם, דינו:

"Do not take from him neshech or tarbis; but fear your God, so that your brother may live with you." אהרר - This means: Return it to him so that he may live.¹¹

The Gemara asks: What does R' Yochanan do with the phrase so that your brother may live with you?¹²

The Gemara answers: [The phrase] is needed, in R' Yochanan's opinion, for the lesson that was taught in the following Baraisa: TWO PEOPLE WERE TRAVELING ALONG AND ONE OF THEM HAD IN HIS POSSESSION A FLASK OF WATER. IF BOTH DRINK from it, THEY WILL both DIE because there is not enough water to sustain both of them until they can reach more water. HOWEVER, IF only ONE OF THEM DRINKS, HE WILL be able to REACH A SETTLEMENT, where more water is available. BEN PETURA PREACHED concerning the above case: מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה - IT IS BETTER THAT BOTH SHOULD DRINK AND DIE THAN THAT ONE SHOULD WITNESS THE DEATH OF HIS FELLOW.¹³ Ben Petura's teaching was accepted UNTIL R' AKIVA CAME along AND TAUGHT: "The Torah states THAT YOUR BROTHER MAY LIVE WITH YOU." This implies that YOUR own LIFE TAKES PRECEDENCE OVER YOUR FELLOW'S LIFE.¹⁴ Thus, the owner should hold all the water for himself, to ensure his own survival. R' Yochanan maintains that the phrase that your brother may live with you is necessary to teach R' Akiva's point.¹⁵

תצג דיננים הנוהגים בימי העמר, וכו' ד' סעיפים :

א ינוהגים (א) שלא (ב) [ג] לשא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעמר, (ב) מקני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא, יאכל (ג) לארס ולקדש (ג) שפיר דמי. ונשואין נמי, מי שקפץ וכנס (ד) אין עונשין אותו: הגה מיהו, מל"ג בעמר ואילך (ה) הכל (ג) שרי (אבודרהם וכו')

8

ומנהגים): ב *ינוהגים שלא להסתפר (ו) עד ל"ג לעמר, (ו) שאומרים שאז פסקו מלמות. י'אין להסתפר עד יום ל"ד בעקר, "אלא-אם-בן חל יום ל"ג ערב שבת, שאז מסתפרין בו מקני קבוד השבת: הגה ובקדינות אלו אין נוהגין ככריו, אלא מסתפרין (ז) ביום ל"ג ומרבים בו קצת (ז) שמחה (ט) ואין אומרים בו (ס) [ס] סתנן (מהר"ל ומנהגים). ואין להסתפר (י) עד ל"ג בעצמו (יא) ולא מקצרב (מהר"ל). מיהו, אם חל ביום ראשון, נוהגין להסתפר ביום ששי לקבוד (י) שבת (מהר"ל). ומי שהוא (יב) בעל (י) [י] קרית או מל בנו, מפר (יג) להסתפר בספינה לקבוד הקילה (הגהות, מנהגים): ג * (יד) יש נוהגים להסתפר בראש-החדש איר, וטענות הוא בידם:

וגו' אמרו שנים

עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מנבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבררום ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה אותה שעה תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת אמר רב חמא בר אבא ואיתימא ר' חייא בר אבין כולם מתו מיתה רעה מאי היא א"ר נתמן אסכרה א"ר מתנא הלכה כרבי יהושע אמר רבי תנחום א"ר חנילאי "כל אדם

YEVAHOT 626

9

שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי - THEY SAID: - אמרו
R' AKIVA HAD TWELVE THOUSAND PAIRS OF DISCIPLES^[26] - עקיבא
- extending FROM GEVAS UNTIL ANTIPARIS^[27] - מגבת עד אנטיפרס
AND THEY ALL DIED DURING ONE PERIOD - וכולן מתו בפרק אחד
BECAUSE THEY DID NOT TREAT EACH OTHER WITH RESPECT.^[28] - מפני שלא נהגו כבוד זה לזה
AND THE WORLD WAS LEFT BARREN of Torah^[29] - והיה העולם שמם
UNTIL R' AKIVA CAME TO OUR RABBIS IN THE SOUTH AND TAUGHT [THE TORAH] TO THEM. - עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו
They were R' - יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע

MEIR, R' YEHUDAH, R' YOSE, R' SHIMON, AND R' ELAZAR BEN SHAMUA;^[30] - AND IT WAS THESE later disciples who UPHELD the study of TORAH AT THAT TIME.^[31]

More about this episode:

A Tanna stated: - ALL [THE TWELVE THOUSAND PAIRS OF DISCIPLES] DIED BETWEEN PESACH AND SHAUVOS.^[32] - אמר רב חמא בר אבא - and others say that Rav Chiya bar Avin said: - They all died an ugly death. - What death was it? - מאי היא
Rav Nachman said: Asherah.^[33] - אסקרה